

KARA COONEY

CÂND FEMEILE CONDUCEAU LUMEA

◊ SASE REGINE ALE EGIPTULUI ◊

Traducere din limba engleză de
CARMEN-IULIA BOURCEANU

LITERA
București

Copyright © 2018 Kathlyn Cooney

Toate drepturile rezervate

Reproducerea totală sau parțială a conținutului
fără permisiunea scrisă a editorului este interzisă.

Ediție publicată de National Geographic Partners, LLC,
NATIONAL GEOGRAPHIC și Yellow Border Design sunt mărci
înregistrate ale National Geographic Society, folosite cu licență.

Începând cu 1888, National Geographic Society a finanțat peste 13 000 de
proiecte de cercetare, explorare și conservare în întreaga lume. National
Geographic Partners distribuie o parte a fondurilor primite din achiziția
dumneavoastră către National Geographic Society pentru a sprijini
programul incluzând conservarea speciilor și a habitatelor lor.

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35, 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Când femeile conduceau lumea

Șase regine ale Egiptului

Kara Cooney

Copyright © 2021 National Geographic Partners, LLC
pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Traducere din limba engleză:

Carmen-Iulia Bourceanu

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactori: Mirela Petrescu, Georgiana Harghel

Corector: Olimpia Băloi

Copertă: Flori Zahiu

Tehnoredactare și prepress: Ana Vărtosu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
COONEY, KARA

Când femeile conduceau lumea: șase regine ale Egiptului /
Kara Cooney; trad. din lb. engleză și note:

Carmen-Iulia Bourceanu. – București: Litera, 2021

ISBN 978-606-33-6920-9

I. Bourceanu, Carmen-Iulia (trad. ; note)

CUPRINS

<i>Cronologia Egiptului Antic</i>	7
<i>Introducere. De ce nu conduc femeile lumea?</i>	9
Capitolul 1. Merneith – regina sângeroasă	21
Capitolul 2. Neferusobek – ultima reșută	51
Capitolul 3. Hatșepsut – regina relațiilor publice	85
Capitolul 4. Nefertiti – mai mult decât un chip frumos	135
Capitolul 5. Tausret – supraviețuitoarea	174
Capitolul 6. Cleopatra – regina dramelor	210
<i>Epilog. De ce ar trebui să conducă femeile lumea</i>	257
<i>Mulțumiri</i>	264
<i>Note</i>	268
<i>Lecturi suplimentare și resurse esențiale</i>	303
<i>Indice</i>	315

MAREA MEDITERANĂ

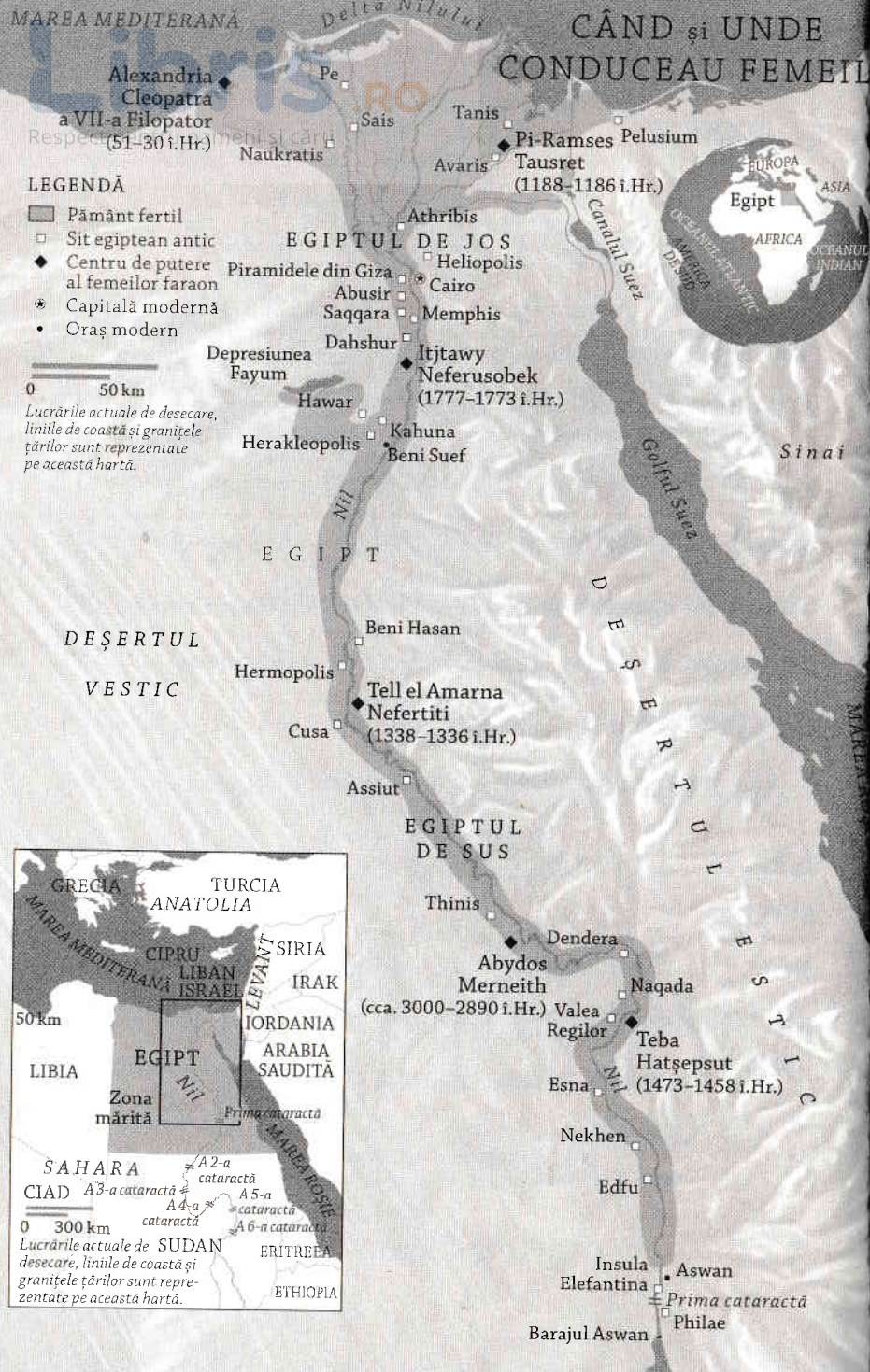
CÂND și UNDE CONDUCEAU FEMEIL

Alexandria
Cleopatra
a VII-a Filopator
(51-30 î.Hr.)
Respectiv menți și cărți
Naukratis

LEGENDĂ

- Pământ fertil
- Sit egiptean antic
- ◆ Centru de putere al femeilor faraon
- ✱ Capitală modernă
- Oraș modern

0 50 km
Lucrările actuale de desecare,
liniile de coastă și granițele
țărilor sunt reprezentate
pe această hartă.

CRONOLOGIA EGIPTULUI ANTIC

Anul

- cca 3200-3000 î.Hr.
- cca 3000-2890 î.Hr.
- cca 3000-2890 î.Hr.
- cca 2890-2686 î.Hr.
- 2686-2613 î.Hr.
- 2613-2494 î.Hr.
- 2494-2345 î.Hr.
- 2345-2181 î.Hr.
- 2181-2160 î.Hr.
- 2160-2055 î.Hr.
- 2055-1985 î.Hr.
- 1985-1773 î.Hr.
- 1777-1773 î.Hr.
- 1773-1650 î.Hr.
- 1650-1550 î.Hr.
- 1650-1580 î.Hr.
- cca 1580-1550 î.Hr.
- 1550-1295 î.Hr.
- 1473-1458 î.Hr.
- 1338-1336 î.Hr.
- 1295-1186 î.Hr.
- 1188-1186 î.Hr.
- 1186-1069 î.Hr.
- 1069-664 î.Hr.
- 664-343 î.Hr.
- 343-332 î.Hr.
- 332-305 î.Hr.
- 305-285 î.Hr.
- 51-0 î.Hr.
- 30 î.Hr.-395 d.Hr.

Domnia

- Naqada III/dinastia 0
- prima dinastie
- Merneith**
- dinastia a II-a
- dinastia a III-a
- dinastia a IV-a
- dinastia a V-a
- dinastia a VI-a
- dinastiile a VII-a și a VIII-a
- Prima perioadă intermediară
- dinastia a XI-a
- dinastia a XII-a
- Neferusobek**
- dinastiile a XIII-a și a XIV-a
- dinastia a XV-a
- dinastia a XVI-a
- dinastia a XVII-a
- dinastia a XVIII-a
- Hatsepsut**
- Nefertiti**
- dinastia a XIX-a
- Tausret**
- dinastia a XX-a
- dinastiile a XXI-a-a XXV-a
- dinastiile a XXVI-a-a XXX-a
- A doua perioadă persană
- dinastia macedoneană
- dinastia ptolemeică
- Cleopatra a VII-a Filopator**
- Perioada romană

INTRODUCERE

DE CE NU CONDUC FEMEILE LUMEA?

În secolul al V-lea î.Hr., la mii de ani după moartea ei, istoricul grec Herodot scria despre o anume Nitocris, o regină al cărei soț-frate fusese ucis de conspiratori. Tânăra și frumoasa femeie și-a pus în practică răzbunarea invitându-i pe toți acei complici la un banchet măreț, într-o sală elegantă și proaspăt construită în subteran. În timp ce bărbații mâncau și beau fericiți, Nitocris a ordonat deschiderea stăvilarelor printr-un canal secret, înecându-i pe toți în apele Nilului. S-a descotorsit astfel de rebeli, următorul său gest final fiind să se arunce într-o groapă de foc, astfel încât nici un bărbat să nu poată să se răzbune pe ea. (Întrebarea este dacă groapa de foc ar fi putut fi mai bună decât eventuala tortură la care ar fi fost supusă). La două secole după Herodot, preotul-istoric egiptean Manetho, care a compilat cea mai cuprinzătoare istorie a Egiptului, a inclus o secțiune despre Nitocris, adăugând că avea pielea deschisă la culoare și obraji roz, că a domnit singură timp de 12 ani, și că s-a construit o piramidă în cinstea ei.

Povestea lui Nitocris are de toate: intrigi politice, incest, capcane egiptene fabuloase – și, cel mai important dintre toate, o tânără regină, frumoasă, care răzbună moartea soțului prin istețime și curaj. Faptul că-și pune capăt zilelor înainte de se lua măsuri împotriva ei (cel mai probabil de natură sexuală) o face și mai atrăgătoare. Ar fi însă o singură problemă. Nu există nici o mărturie din vremea aceea despre Nitocris – nici un loc al înmormântării, nici o statuie, nici texte, nici monumente, nimic – pentru a dovedi că ea nu a fost doar imaginația unui istoric. Dar povestea ei se potrivește unor tipare extraordinar de cunoscute pentru femeile-suveran bine documentate din

Egiptul Antic: ea a fost ultimul conducător al dinastiei familiei sale; a dobândit putere prin căsătoria cu propriul frate; a acționat cu încredințare spre protecția soțului ei, a fratelui ei, a patriarhatului ei; a recurs la înșelăciune și tertipuri pentru a căpăta putere în fața dușmanilor ei; și a fost înțeleasă greșit de propriul popor, care avea să-i șteargă imaginea de pe monumentele din Egipt. Într-adevăr, sunt suficiente date despre legenda lui Nitocris încât să bănuim că ceea ce ar putea părea doar o poveste picantă este, de fapt, una compusă din bucăți de adevăr, învăluite într-o amintire romanțată cultural, care a ajuns la noi în formă fragmentată și dramatizată.

Într-un loc de pe planeta noastră, cu mii de ani în urmă, în pofida sortilor potrivnici din sistemul dominat de bărbați în care trăiau, femeile conduceau în mod repetat cu o putere oficială, nealterată. Asemenea lui Nitocris, cele mai multe dintre aceste femei au domnit ca rege-zeu egiptean întrupat, nu doar ca simplă putere în spatele unui bărbat de pe tron. Egiptul Antic reprezintă o anomalie fiind singurul ținut care a apelat în mod constant la conducerea femeilor pentru a-și menține regimul în stare funcțională, ferit de neînțelegeri și pe cea mai sigură posibilă bază – mai ales când era pe cale să înceapă o criză.

S-ar putea să uităm că o cultură atât de frumoasă – cu măști de aur și statui colosale, zei cu capete de crocodil și hieroglifice de o complexitate capricioasă – a fost, de asemenea, nemilos de autoritară. Am putea totodată trece cu vederea faptul că glasul acesteia – în mod fățiș masculin, definit de piramide și de regi-zei și obeliscuri – nu a fost doar susținut, ci și ajutat de fundația sa de putere feminină.

Ce anume din Egiptul Antic a permis acest tip de putere politică și ideologică în rândul sexului recunoscut ca fiind mai slab, afectat de sarcină, alăptare, schimbări hormonale lunare și menopauză? Ar putea părea deplasat pentru statul autoritar al Egiptului Antic să sprijine potențialele amenințări la puterea tradițională masculină. Poate că femeile egiptene din Antichitate aveau trăsături mai puternice, erau înzestrate cu abilități

și ingeniozitate mai mari decât femeile din altă parte. Sau poate egiptenii erau mai toleranți și mai puțin amenințați de autoritatea politică feminină deoarece au creat un sistem social de echilibru între sexe prin legi care au sprijinit proprietatea funciară și libertățile sociale pentru ambele sexe, permițându-le femeilor să aibă putere decizională și acces la divorț. Sau poate religia egipteană politeistă, bazată pe tăria defensivă a zeitelor feroce, însetate de sânge și cu simț negustoresc – Sekhmet și Mut, Bastet și Isis – a cerut ca adepții săi să ia în considerare perspicacitatea politică a femeilor în lumea reală.

Este într-adevăr un subiect de discuție actual controversa că femeile ar fi prea dominate de hormoni, ranchiunoase, nedemne de încredere, egoiste, orientate spre familie sau, pur și simplu, prea blânde și feminine să dețină puterea reală, controversă evidențiată la alegerile prezidențiale din SUA din 2016, în competiția dintre Hillary Clinton și Donald Trump. Dar aceste conducătoare egiptene, deși moarte de mult, ne bântuie peste generații cu prezențele lor sincere, intențiile și autoritatea lor necuviincioasă, forțându-ne să punem la îndoială motivele privind influența lor și continua relevanță de astăzi. Ne impun să ne întrebăm de ce bunicile, mamele, surorile și fiicele noastre înoată întotdeauna împotriva curentului, indiferent de cât de mult se chinuie. De ce au atins femeile astfel de niveluri de putere oficială în Egiptul Antic, când atât de multe altele de-a lungul timpului – până în ziua de azi – au încercat și au eșuat?¹

*

A fost odată ca niciodată, femei care conduceau lumea. Șase dintre ele: Merneith, Neferusobek, Hatșepsut, Nefertiti, Tausret și Cleopatra – au ocupat cel mai mare rang și au exercitat puterea cea mai semnificativă: nu ca manipulatori ai bărbaților din neamul lor, ci ca șefi de stat. Toate au început ca regine – un simplu receptacol sexual al regelui lor –, dar fiecare dintre ele a devenit principalul factor de decizie, iar cinci

au servit drept suveran în toată puterea cuvântului. Deși toate aceste femei trebuie să fi dat dovadă de noblețe în comportament, îndemânare, inteligență și intuiție ca să domnească, fiecare dintre ele a fost, de asemenea, adusă la putere de un sistem egiptean care avea nevoie de domnia ei.

Dar această poveste pozitivistă ascunde anumite întorsături de situație întunecate. Aceste femei egiptene erau în mod cert agenți ai puterii: educate pentru sarcini complexe și conducere supremă, gata să dețină cea mai înaltă funcție, capabile să observe și să mute piesele pe tabla de șah. Dar văzute dintr-o altă perspectivă, erau extrem de lipsite de putere, simpli pioni ai unui sistem patriarhal asupra căruia nu aveau nici un control și pe care nu puteau vreodată să spere că-l pot schimba pe termen lung.

Fiindu-le îngăduit accesul în funcții de autoritate reală și oficială, până la urmă puterea lor era o iluzie pe termen scurt. Aceste femei-regi erau, pur și simplu, înlocuitoare pentru liderii masculini de drept care erau prea bătrâni sau prea tineri să domnească – sau care nu se născuseră încă. Adesea, bărbații care veneau după ele le ștergeau sau le omiteau numele din „lista regilor” oficială, întocmită la templul regal.

Pe termen lung, Egiptul Antic era la fel de crud și opresiv față de femei ca orice altă societate complexă de pe Pământ – însă, aici recuperau agresiv darul după ce îl ofereau cu grație. Deci, până și Egiptul Antic – singurul stat care a permis în mod constant domnia feminină – suporta o femeie lider doar când era nevoie, ștergând-o din ochii poporului ei cât mai curând posibil.

Pentru a înțelege această poveste ciudată și contradictorie de putere feminină necontrafăcută, exercitată de femei abia consemnate în istorie pe durata unui tur extraordinar de 3 000 de ani de sușuri și coborâșuri, haideți să ne întoarcem atenția efectiv la acele femei. Dacă le urmărim poveștile, deciziile, circumstanțele – dacă încercăm să vedem în viețile lor private și publice – atunci poate că vom putea înțelege cum au urcat până la eșaloanele cele mai înalte ale puterii politice din

ținutul cel mai bogat și mai de succes al lumii antice mediteraneeane și nord-africane, doar pentru a fi judecate aspru că au luat puterea care le fusese oferită liber.

Merneith, una dintre primele întruchipări ale puterii feminine din Egiptul Antic, a domnit în timpul primei dinastii (3000–2890 î.Hr.), la începutul formării statului-națiune egiptean, când regalitatea era ceva nou și brutal. Nu a ocupat niciodată o funcție oficială, dar a apărut în listele de regi drept persoana care a condus în numele unui fiu propulsat prea tânăr în postura de rege. Unsprezece dinastii mai târziu, **Neferusobek** din dinastia a XII-a (1985–1773 î.Hr.) a dat structură puterii pe care Merneith a deținut-o doar prin bărbații și băieții din jurul ei. Ea a fost prima femeie care și-a asumat regalitatea egipteană ca titlu oficial, domnind singură timp de aproximativ patru ani. Neferusobek a reușit ceea ce nu putuse Merneith.

Hatșepsut din dinastia a XVIII-a (1550–1295 î.Hr.) a fost cea mai puternică figură regală feminină pe care a cunoscut-o vreodată Egiptul. Domnia ei a fost marcată de realizări, strategii inteligente, construirea unui imperiu și prosperitate. Dar regele următor nu a fost fiul ei; într-adevăr, lipsa unor copii de sex masculin a făcut necesară domnia ei. Fără un fiu care să-i păstreze intactă moștenirea, numele i-a fost îndepărtat din cronicile religioase și istorice, imaginile ei șterse, statuile care o reprezentau zdrobite în bucăți. Conducerea ei a fost văzută ca o amenințare pentru bărbații care au venit după ea – aceiași bărbați pe care ea îi plasase direct în funcții de putere.

Un secol mai târziu, **Nefertiti**, tot din dinastia a XVIII-a, auzise cu siguranță istorisiri despre cutezătoarea Hatșepsut. Nefertiti a trebuit să încerce o altă abordare a puterii, una care să-i apere și să-i mascheze nu doar feminitatea, ci și identitatea. Nu-i de mirare că egiptologii încă se întreabă dacă Nefertiti a ajuns efectiv la putere. De fapt, a făcut-o deghizându-se, așezând Egiptul pe linia de plutire după o perioadă de mari frământări. Nouă ne-a fost transmisă imaginea lui Nefertiti ca fiind de o frumusețe rară, un chip cioplit care inspiră

farmec și dorință senzuală. Dar s-ar putea să fi fost mult mai mult dacă investigațiile recente sunt corecte.

În timpul dinastiei a XIX-a (1295–1186 î.Hr.), o altă femeie – **Tausret** – a obținut acces la putere prin soțul ei, un moștenitor regal care nu-i era rudă, și pe fondul unor tulburări civile violente. Când a devenit rege, Tausret a luat-o pe un drum pe care nici Hatșepsut, nici Nefertiti nu îndrăzniseră să calce. A urcat pe tron neprotejată de tată, soț sau fiu. Tausret a ocupat singură și cu îndrăzneală postul de suveran, evitând identitățile secrete, numele noi sau masculinizarea. Mormântul ei din Valea Regilor o arată ca pe un faraon femeie, dar cavoul respectiv va fi preluat de același bărbat care a îndepărtat-o violent de la putere.

După Tausret, puterea feminină a rămas în stare latentă în Egipt vreme de 1 000 de ani. Într-un ținut unde femeile ajunseseră în mod repetat până la vârful puterii, dobândind poziții tot mai înalte, Egiptul a căzut pradă imperiilor străine, obstrucționând autoritatea feminină care-i protejase pe oamenii Nilului când totul se destrăma. Apoi intră în scenă **Cleopatra a VII-a**. Ea aproape că nu aparține acestei liste de regine egiptene antice, fiind membră a unei familii domnitoare greco-macedonene (dinastia ptolemeică a durat din 305 î.Hr. până în 30 î.Hr.). Dar și ea a condus Egiptul și, probabil, știa de femeile ilustre care ocupaseră tronul acestuia înaintea ei. Ascensiunea ei la conducere clarifică înclinația Egiptului pentru domnia feminină ca ajutor necesar pentru a scoate la liman un regim slăbit. Venirea ei la putere s-a făcut prin oamenii din jurul ei – tată, soți, frați, iubiți, fii. Cleopatra a fost un maestru tactician care a înțeles cum să-și manipuleze relațiile în beneficiul ambițiilor sale și ale Egiptului. Dacă cineva din povestea noastră ar fi putut realiza moștenirea genetică, ar fi fost Cleopatra, prin intermediul copiilor avuți cu Iuliu Cezar și Marc Antoniu. Presupusa ei obsesie pentru luxul sclipitor, lăcomia, risipa și slabele strategii militare i-au asigurat toate locul în istorie la categoria eșecuri, dar a fost, probabil, cel mai mare conducător de sex feminin al Egiptului.

Sistemul politic al Egiptului le-a permis acestor femei să conducă – de fapt, le-a cerut să pășească în arena puterii – și tocmai acest mister vom încerca să-l descifrăm, examinând strategia fiecărei regine.²

Egiptenii recunoșteau cu siguranță că bărbații erau superiori în termeni de putere fizică și economie biologică (reproducerea în afara corpului este atât convenabilă, cât și eficientă). Dar înțelegeau totodată că era mereu de preferat conducerea unei femei, în locul soartei pe care o puteai avea cu un stăpân războinic. Majoritatea femeilor din această carte au dobândit puterea nu prin violență, ci prin consens politic. De regulă, femeile recunosc că postura lor este fragilă; femeile egiptene conducătoare au înțeles nevoia de a-și asigura în mod constant puterea, în loc să se bată cu pumnul în piept și să facă să răsunе tobele de război. Asta le-a făcut esențiale în momente de criză. În vremuri catastrofale, femeile erau invitate la putere în loc să li se permită bărbaților violenți să exacerbeze conflictul. Apelarea la conducerea feminină copia mitologia zeitelor feroce care-și protejau dinastiile: Isis apărându-l pe fiul ei Horus de unchiul care dorea să-l ucidă, sau Hathor protejându-și tatăl, Re-Horakhty, de rebeli. Societatea egipteană și-a ridicat reginele, permițându-le să urce până la vârf, tocmai *pentru că* o femeie nu recurge, de obicei, la cucerire militară și agresiune capricioasă.

Însă asta nu presupune că femeile lider egiptene erau pașnice (Hatșepsut a ordonat represiuni brutale asupra Regatului Kush; Tausret a jucat probabil un rol în asasinarea unui cancelar și poate chiar a unui rege). Dar, în general, aceste femei lider nu aveau tendința să instige la război împotriva propriului popor. (Cleopatra este o excepție notabilă, dar când a adunat o armată a făcut-o împotriva unui frate care a încercat s-o omoare, nu împotriva egiptenilor propriu-zis.) Dar, per total, aceste femei au fost alegerea precaută pentru un Egipt circumspect și prudent, când se părea că își pierduse orice speranță.

Egiptenii erau cu ani lumină înaintea noastră din punct de vedere al încrederii lor în puterea feminină. Într-adevăr, mulți

dintre noi au devenit cinici, știind că societatea noastră nu este post-gen, așa cum nu este nici post-rasială. Ne putem lamenta că sistemul este măsluit, că o femeie nu poate face nimic pentru a schimba societatea în bine, că toate prejudecățile împotriva puterii feminine sunt deja codificate în ADN-ul nostru, că unele dintre cele mai puternice femei din societatea americană au fost deja complet șterse sau uitate, deoarece nu răspund valorilor tradiționale feminine (gândiți-vă la Janet Reno sau Janet Yellen). Putem deplânge faptul că am demonizat femeile care dau dovadă de ambiție (gândiți-vă la Hillary Clinton), și că societatea noastră este îngrozitor de crudă față de femei, făcându-le să se rușineze de vârsta lor, aspectul, greutatea, înălțimea, de vocea, părul și machiajul lor. Ne putem plânge că femeile sunt unii dintre cei mai răi critici ai altor femei, că fetele le denigrează în mod intenționat pe alte fete pentru a-și menține puterea socială. Suntem o societate împărțită în două în termeni de sex, dar femeile nu dețin 50 la sută din putere. Se spune că ar fi din cauza patriarhatului, pentru că de la început nu a fost un teren de joc egal. Dar când vocile cinice cresc în volum, Egiptul Antic strigă din trecut, amintindu-ne că a existat cândva o societate pe această planetă care prețuia abilitățile politice mai calme, mai nuanțate ale unei femei.

De ce suntem ostili față de conducerea feminină atât ieri cât și astăzi, atât de ranchiunoși la adresa ambiției feminine pentru putere? Cum capătă formă acea aversiune? Pentru că nu vorbim doar despre Cleopatra, Nefertiti și Tausret, ci și despre Hillary Clinton, Angela Merkel, Margaret Thatcher, Theresa May și Elizabeth Warren – toate fiind discreditate ca fiind haotice, predispușe la dramă, inconsecvente, înșelătoare, opace, nestatornice, ilogice, chiar rele, conduse doar de bufeuri și de luna plină.

Timp de patru ani am predat un curs la UCLA intitulat „Femeile și puterea în lumea antică”. În 2017, pentru prima dată, nu a trebuit să-i conving pe cei 200 de studenți de discrepanța de gen. Obişnuiam să-mi documentez acest fenomen cu diapozitive afișate unul după altul, ilustrând lipsa de femei în

posturi de conducere în top Fortune 500 a companiilor și guvernelor, plata inegală din cadrul consiliilor directorate, precum și lipsa flagrantă a conducerii religioase asigurată de către femei în interiorul tradițiilor iudeo-creștine-islamico-mormone din lume (ca să nu mai pomenim de ce este în cadrul conducerii globale budiste sau hinduse). Dar alegerile prezidențiale din SUA din 2016 au dezvăluit o opoziție viscerală față de femeile aflate la putere, care mi-a confirmat toate explicațiile.

În 2017, dezvăluirile de hărțuire sexuală și agresiune sexuală comise împotriva femeilor de către zeci de bărbați puternici din America au adus dezechilibrul de putere dintre sexe într-o situație și mai nesigură. A devenit ceva personal. Și urât. Misoginismul are acum o față, dar evităm pe cât posibil să ne uităm direct la chipul său mânjit. Noi dezvăluiri de hărțuire sexuală și agresiune comise de un alt bărbat într-o funcție de autoritate apar în fiecare zi – și totuși vrem să scăpăm de subiectul neplăcut al misoginismului, disperați să vorbim despre altceva. Scandal politic. Coliziune cu rușii. Profiturile hotelului lui Trump. Susținători ai bisericii evanghelice. Totul și nimic, astfel încât să nu trebuiască să vorbim despre ceea ce simțim că este legat de femei în politică; ca să nu trebuiască să ne ridicăm în picioare pentru femei ca Angela sau Hillary sau Elizabeth; astfel încât să nu ne confruntăm deschis cu cât de puțină putere au femeile în societatea noastră și de ce o obțin atât de greu; astfel încât să nu identificăm modul în care poporul american a doborât-o pe Hillary Clinton prin atacuri personale bazate pe supoziții-fantomă despre fărâdelegi, incluzând pizzerii folosite ca paravan pentru prostituție cu minori, în loc de probe. Așadar pesimismul nostru continuă să crească. Nici una dintre acuzațiile privind defectele personale ale lui Donald Trump în această zonă – reputația lui de afemeiat, trecută și prezentă, printre cuceriri numărându-se și o vedetă porno, sau posibilele sume oferite ca mită care să cumpere tăcerea acestor multe femei – nu i-au clătinat baza.

Ostilitatea noastră față de femeile puternice și investite cu autoritate este ubicuă. De ce anume ne temem?

Dacă am pune imagini cu Theresa May, Angela Merkel și Hillary Clinton, alături de imagini cu Vladimir Putin, Donald Trump și Barack Obama, ce-am putea remarca în răspunsurile noastre spontane propriile prejudecăți legate de putere în rândul bărbaților și femeilor? Sunt bătrâni sau tineri? Sunt sexy? (Te-a deranjat această întrebare?)

Valoarea sexuală este valoarea socială a ființelor umane, indiferent dacă recunoaștem sau nu asta în mod deschis. Un bărbat poate să procreeze după vârsta de 70 de ani. El rămâne, în esență, util genetic până la sfârșitul vieții sale; astfel puterea sa politică poate fi recompensată, dacă alege acest lucru, cu mai mulți parteneri sexuali, ca un bonus social de care mulți lideri încă se bucură. În schimb, o femeie la vârsta de 50, 60 sau 70 de ani nu poate oferi o astfel de valoare sexuală pentru societate prin viabilitate reproductivă; astfel nici o femeie lider nu poate avea mai mulți parteneri sexuali datorită puterii ei. Însăși ideea unei femei mai în vârstă – să zicem, Margaret Thatcher – cu o turmă de iubiți nu este doar ridicolă; este aberantă, perversă. Dar când Donald Trump i s-a lăudat lui Billy Bush despre agresarea sexuală a femeilor, mulți au respins subiectul ca fiind „bârfe de vestiar” – și totuși el este cel mai bătrân președinte pe care l-a avut vreodată Statele Unite. Femeia mai în vârstă este o babă – bătrână, inutilă, bună de aruncat. Deși nu vrem să privim îndelung chipurile femeilor lipsite de frumusețe, fețele și corpurile bărbaților în vârstă aflați la putere au fost incluse în standardul normal. Donald Trump este considerat ca fiind încă demn de frumoasa lui soție, mai tânără decât el cu câteva decenii. Iar Vladimir Putin la bustul gol, conducând un ATV sau exersând la sala de sport, este un bărbat care continuă să apeleze la sex-appeal pentru avantaje politice.

Chiar dacă unii dintre noi ne-am putea simți mândri atunci când luăm în considerare realizările femeilor puternice și puterea convingerilor lor, de multe ori autoritatea lor este privită

ca înfricoșătoare, furioasă, vicleană sau agresivă în comparație cu cea a liderilor de sex masculin. Fie că vrem să admitem sau nu, să voteze o femeie la conducere îi face pe majoritatea americanilor să se simtă inconfortabil, chiar amenințați, pentru că ea pare mai stridentă, pițigăiată și mai autoritară decât omologul ei de sex masculin, potrivit unor numeroase studii sociologice.³ Și astfel ne întoarcem la realitatea crudă în care trăim: în istoria modernă, puține femei au ajuns în funcția politică de șef de stat în lume; puține femei găsesc funcții de conducere în sistemele militare ale lumii; puține femei reușesc să devină directori economici în agregate economice; iar o femeie papă sau Dalai Lama este de neimaginat.

Rezultatul final în această discuție este că cei mai mulți dintre noi – bărbați sau femei – se simt mult mai confortabil dacă un bărbat le-ar spune, hotărât (chiar ironic) ce să facă. Suntem mai tentați să ne simțim în siguranță și protejați dacă un bărbat, și nu o femeie, ne comandă într-un război. Iar un bărbat va fi judecat mai puțin aspru decât o femeie pentru un discurs strident și pentru gesturi puternice făcute cu brațele, în timp ce agită o mulțime.

Spus mai simplu, liderii moderni de sex feminin sunt priviți cu mai multă neîncredere decât erau omologii lor în lumea egipteană antică. Și asta este ceea ce aș dori să examinez în aceste pagini: ce a fost în trecut puterea feminină și ce poate deveni în viitor.

Cu mult timp în urmă, într-un ținut îndepărtat, femeile luau deciziile importante cu o regularitate care îi uimește și îi pune pe gânduri pe istorici. Egiptul a încurajat ambiția feminină, știind că își va pune poporul pe un curs prudent și constant și că își va salva lumea pentru milenii ce vor veni. Să aruncăm o privire la modul în care aceste femei au fost capabile să se lanseze în apogeul societății lor.